

הרב זלמן נחמיה גולדברג

חבר ביה"ד הרבני הגדול
ירושלים ת"ו

בענין מכירת קרקע לגוי בארץ ישראל

אוצר החכמה

אם אמרינן בזה כל מלתא דא"ר לא תעביד, אי עביד לא מהני

מבואר שהמוכר לגוי חל אף שעברו על לאו
ד"לא תחנם" ולא אמרינן לא מהני.

ב

ונראה בבאור למה אין אומרים לא מהני, לפי מה שכתב הנתיבות בסימן ר"ח סק"ב במוכר בשבת, שהמקח חל, אף שיש איסור למכור בשבת מ"מ אין אומרים בזה אי עביד לא מהני. וטעם הדבר הוא שלא אמרו לא מהני אלא שבזה שלא מהני, יתוקן האיסור, אבל אם גם נאמר לא מהני לא יתוקן האיסור, בזה לא אמרינן לא מהני, [והדבר מוכרח בסברה, למשל אם שחט בשבת, לא נאמר לא מהני ושחיטתו נבלה, שהרי האיסור הוא הריגת הבהמה וחייב משום נטילת נשמה, והנה אם יתכן שהיה אפשר להפוך נבלה לשחוטה, לא היה בזה שום איסור בשבת וא"כ מה נאמר לא מהני והשחיטה נבלה והרי אין מה שכשר השחיטה, עבירה כלל. ואי אפשר לומר לא מהני והבהמה חיה ולא מתה, זה לא יתכן שהרי הבחירה ביד אדם אם לעבור עבירה. והאיסור למכור בשבת, אין האיסור החלות המקח שחל, אלא גם אם הקנה אדם בשבת, ולא הועיל הקנין, ג"כ עבר, שגדר האיסור למכור בשבת, הוא, מה שהכניס עצמו למצב שהיה אפשר להכשל בעוון כתיבה

א

במה דהעיר מעכ"ת בסברא באם מכרו קרקע לגוי בארץ ישראל ועברו איסור לא תחנם האם המקח קיים או לא מטעם כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני כמבואר בגמ' תמורה דף ד' ע"ב, והנה במנחת חינוך מצוה תכ"ו כתב בזה שצריך אריכות גדול בזה אם המקח קיים.

ולענ"ד נראה שהמקח קיים ואין אומרים בזה הכלל שכל מילתא דאמר רחמנא לא תיעביד אי עביד לא מהני, תדע, שהרי שנינו במשנה גיטין דף מ"ז עמוד א' המוכר את שדהו לעכו"ם לוקח ומביא ממנו ביכורים משום תיקון העולם, ובגמ' מחלוקת אם יש קנין לעכו"ם, שדעת רבה אע"פ שאין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מידי מעשר שנאמר כי לה' הארץ לי קדושת הארץ, אבל יש קנין לעכו"ם בא"י לחפור בה בורות שיחין ומערות שנאמר "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם", ור' אלעזר אומר אע"פ שיש קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר, שנאמר "דגנך" ולא דגן עכו"ם, אבל אין קנין לעכו"ם בא"י לחפור בה בורות וכו' שנאמר "לה' הארץ" וכו' ת"ש המוכר שדהו לעכו"ם לוקח ומביא ביכורים מפני תיקון העולם, מפני תיקון העולם אין מדאורייתא לא וכו' ע"כ,

יא שאין קונים קנין סודר בשבת, ודין זה מקורו מגמ' ב"ב פ' מי שמת דף קנו עמוד ב שאסור לעשות קנין סודר בבריא ורק בשכיב מרע התירו שלא תיטרף דעתו, וקשה הרי שכיב מרע נותן מתנה ואעפ"כ אסור לקנות ממנו בסודר, והתירו רק מחמת שלא תיטרף דעתו, ונראה ליישב שאף שמתנה מותר ליתן בשבת אבל בקנין סודר אסור גם מתנה, וטעם הדבר שקנין סודר הוא דרך מקח וממכר וכמבואר בב"מ דף יא עמוד ב שלכן אין להקנות מתנות כהונה בקנין סודר ש"מתנות כהונה נתינה כתיבה בהו, חליפין דרך מקח וממכר הוא", ולפי מה שכתבנו ניחא למה אסור לקנות בסודר גם מתנה שמכל מקום הרי זה מקח וממכר אבל שאר קנינים הם דרך מתנה, ומתנה אינה בכלל איסור מקח וממכר לדעה זו.

ג

ולענין איסור מכירת קרקע לגוי בארץ ישראל יש לעיין אם נאמר לא מהני אם יתוקן האיסור, או כל שהגוי בפועל ירד לשדה זהו חניה גם אם הקנין לא חל. וכן יש לדון אם ימכור שדה לגוי שבדינינו לא חל הקנין ובדיניהם חל אם עבר באיסור לא תחנם, שאף שבב"ד של ישראל ידונו לזכות הישראל ונאמר שלא חל הקנין, מ"מ כיון שיכול הגוי לילך בערכאות ולזכות בקרקע הרי נתן לו חניה בקרקע ועבר, ואם נאמר כן ניחא למה אין אומרים באיסור "לא תחנם" אי עביד לא מהני שלא יתקן האיסור גם אם לא מהני וממילא מהני הקנין.

והנה אף שבפשטות איסור לא תחנם תלוי אם קנה הגוי בדין לא קנה, אבל כשזכה גוי בשדה שלא בדין, אלא מחמת מעשה הישראל זכה הגוי באלמות, בזה לא עבר הישראל בלאו ד"לא תחנם". וברמב"ם

בשבת, ולכן אם נאמר לא מהני לא יתוקן האיסור ולכן המקח חל. [ולפי מה שכתבנו הסברה לעיל צריך לומר שמה שחל המקח אינו מוסיף איסור כלל]

אכן לענ"ד יש להעיר על סברת הנתיבות, שיש להוכיח שחכמים אסרו מקח וממכר בשבת האיסור הוא חלות הקנין אף שהטעם לאיסור מקח וממכר הוא כדי לא יכשל בכתיבה, מ"מ אין גדר האיסור קשור עם טעם האיסור, תדע שהרמב"ן ריש פסחים כתב להוכיח שביטול חמץ אינו מטעם הפקר, שאילו מטעם הפקר, איך מותר להפקיר בשבת והרי מותר לבטל חמץ בי"ד שחל בשבת והשתא לסברת הנתיבות קשה ממה נפשך, אם בביטול חמץ יש חשש כתיבה, א"כ למה מותר לבטל, אפילו אם ביטול אינו מטעם הפקר, ואם בביטול חמץ אין חשש כתיבה, למה אסור אם הביטול מטעם הפקר, ודוחק לומר שדרך בני אדם לכתוב רק אם הביטול מטעם הפקר ואין דרכם לכתוב כשהביטול אינו מטעם הפקר, דבר זה רחוק מסברה שהמבטלים והכותבים מבררים סברת הביטול. אלא על כרחך צריך לומר שחכמים אסרו קנין ולכן כל שנכלל בשם מקח וממכר הוא בכלל האיסור גם אם לא שיך הטעם שמא יכתוב, וכל שאינו בגדר מקח וממכר אינו בכלל האיסור ואין נ"מ אם יש חשש כתיבה.

והנה נחלקו האחרונים אם מותר לתת מתנה בשבת, ובשלחן ערוך אבן העזר סימן מ"ה ס"א כתב הרמ"א שהשולח סבלונות בשבת אין חוששין לקידושין שהרי אסור לקדש בשבת, וכתב הבית מאיר שמוכח מהרמ"א שאין איסור לתת מתנה בשבת, שאם אסור שוב נחוש לקידושין ע"כ,

וקשה ממה שמבואר בסימן קצה סעיף

תעשה מצוה נ' כתב הרמב"ם "הזהירנו מחמול כלל על עובדי ע"ז ומליפות דבר מכל מה שמיוחד להם, והוא אמרו "לא תחנם", ובאה הקבלה לא תתן להם חן", מצוה נ"א הזהירנו מהושיב עובדי ע"ז בארצנו כדי שלא נלמוד כפירותם, באמרו "לא ישבו בארצכם פן יחטיאו וגו', ואילו רצה העכו"ם לעמוד בארצנו אינו מותר לנו עד שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואולם עובדי ע"ז לא ישכנו עמנו ולא נמכור להם נחלה ולא נשכיר להם בית, ובביאור אמרו לנו הפירוש לא תתן להם חניה בקרקע" עכ"ל, ומזה נראה שעיקר האיסור הוא "לא ישבו בארצך" ומאסור זה למדנו לפרש קרא ד"לא תחנם" – לא ליתן להם חניה בקרקע שאיסור חניה בקרקע, זה גורם ש"לא ישבו בארצך". ולפי"ז יש לומר שאיסור "לא תחנם" אינו תלוי בקנין המועיל שעשה הגוי אלא מה שבפועל הגוי חונה בקרקע.

ה

והנה ברמב"ם פ"ט מזכיה ה"י כתב וז"ל "אבל שכיב מרע שצוה ליתן לעכו"ם מתנה אין שומעים לו". שזה כמי שצוה לעבור עבירה בנכסיו ועיין במל"מ שם שהביא מהר"ן בתשובה שפעוטות שמכרו נכסים מועטים לא עשו כלום, כיון שיש איסור למכור נכסים מועטים ולהפסיד הבנות לא תקנו חכמים שתועיל מכירת פעוטות ע"כ. והנה יש ללמוד מדברי הרמב"ם שאף שיש איסור מ"מ אם גדול נתן מתנת בריא לגוי מועילה מתנתו ואין אומרים בזה אי עביד לא מהני.

אכן לפי מה שכתבנו בביאור הדבר שלא יתוקן האיסור גם אם נאמר לא מהני קשה א"כ למה לא תיקנו בשכיב מרע

פ"י מעבודה זרה הלכה ד, כתב וז"ל "ואין מוכרין להם פירות ותבואה וכיוצא בהן במחומר לקרקע, אבל מוכר הוא משיקוף, או מוכר לו על מנת לקוף וקוצץ. ומפני מה אין מוכרים להם שנאמר "ולא תחנם", לא תתן להם חניה בקרקע, שאם לא יהיה להם קרקע – ישיבתם ישיבת עראי היא" עכ"ל. ויש לעיין מה שהוסיף הרמב"ם טעם לאיסור מכירה שעל ידי המכירה תהיה ישיבתו בארץ ישראל קבע אבל אם לא ימכור לו תהיה ישיבתו עראי, למה צריך לטעם זה ואין המצוות צריכות טעם, ועוד יש לדקדק למה לא כתב הרמב"ם טעם זה בהלכה ג' ששם כתב "אין מוכרין להם בתים ושדות בארץ ישראל" שם היה לו לפרש טעם האיסור ולמה המתין עד הלכה ד'.

ונראה שבא הרמב"ם ליישב למה מותר למכור לגוי מחומר לקרקע על מנת לקוף והרי מחומר לקרקע כקרקע בכל דיני תורה, וכמבואר בשולחן ערוך חושן משפט סימן צה, ובסימן קצ"ג שכל מחומר שצריך לקרקע הרי הוא כקרקע, ועיין שם בסימן קצג בש"ך סק"א, וא"כ קשה למה מותר למכור לגוי מחומר לקרקע, על זה תירץ הרמב"ם שלגבי מכירה לגוי האיסור הוא לתת להם חניה בקרקע שגורם לגוים לישוב קבע בארץ ישראל.

ד

וטעם זה נראה שלמד הרמב"ם ממה שפרשו "לא תחנם" לא תתן להם חניה בקרקע והיינו ש"לא תחנם" היינו שלא תתן להם שיקבעו ישיבתם בארץ ישראל וחניה היינו ישיבה ועל ידי שיהיה להם קרקע ישבו קבע בארץ, שלולא טעם זה חניה בקרקע מאן דכר שמיה, ובספר המצוות לא

מדתלי הכתוב איסור סחורה בקרא "טמאים יהיו לכם לא יאכל" ש"מ שהטעם והגדר שלא יבואו לאכול.

והנה לפי סברא זו אם נבאר גם את הלאו של לא תחנם שזה מטעם שלא תהיה ישיבת הגוים בקבע, וממילא אסור גם בלא קנה בקנין המועיל, וגם גזה"כ אם קנה, אף שלא שייך הטעם, מ"מ אפשר שכאן הולכין רק אחר הטעם. עכ"פ גם אם נאמר שעוברים בשני אופני מכירה, מובן למה לא שייך אי עביד לא מהני. אכן אם מכר באופן שלא שייך הטעם, אז יעבור אם קנה, וממילא באופן זה לא יחול המכר. והנה גם בסחר בדברים האסורים באכילה יש לדון אם מכר באופן שלא שייך הטעם שמא יבוא לאכול, אם יהא הכלל אי עביד לא מהני ולא קנה הגוי, ואפשר שבאמת לא יחול המכר ^{אוצר החכמה} בסחר בדברים האסורים באכילה.

ז

והנה ברע"א בתשובה סימן קכ"ט כתב שיש לומר שלא אמרו לא מהני אלא בלאו שבא להזהיר על ענין פרטי שבו יש לפרש הלאו כאילו אין כח לעשות המעשה שאמרה תורה לא לעשותו כמו "לא יחליפנו ולא ימיר", אבל לאו כללי כמו "לא תעשה מלאכה ביום השבת" לא ניתן לפרש אלא במובן איסור, שהרי בודאי יש בשבת מלאכות שהן מציאות כמו כל הל"ט מלאכות, ולכן אין אומרים לא מהני במעשה שבת גם בדברים שיתכן שיהיו לא מהני כמו שוחט בשבת. ולפי סברה זו אם נאמר כפי שהעלינו, ש"לא תחנם" עוברים גם בלא עשה קנין המועיל אלא שבפועל הוריד גוי לקרקע, א"כ גם בקנה נאמר מהני. שהרי אין "לא תחנם" יכול להתפרש כאילו אין

^{הכחשה}

שיועיל מה שנתן לגוי שהרי אין האיסור מה שהקנה לגוי אלא מה שנתן לו בפועל. ועוד מאי שנא בריא משכיב מרע, וצריך לומר ששכיב מרע שצויה ליתן לגוי אם לא קנה לא יתנו לו היורשים אבל אם קנה ניתן לו, ואף שיש איסור ליתן לו מ"מ כל שקנה אסור לגוזלו, ועוד דאם כבר קנה נמצא שבשעה שנותן כבר אינו נותן מתנה אלא מחזיר לו גזילה ולכן האיסור הוא הקנאה, אבל אם יתן בפועל גם אם לא קנה יעבור באיסור "לא תחנם" ולכן מהני, אכן אם הקנה ולא נתן לו, בזה היה מקום לומר לא מהני שבזה יתוקן האיסור שלא יצטרך לתת לו. ונראה שהיינו טעמא שלא חלה מתנת שכיב מרע לגוי משום אי עביד לא מהני, משא"כ בבריא שאפילו אם יהא אי עביד לא יהני יעבור האיסור שהרי הגוי קיבל כבר המתנה או הקרקע,

י

והנה בחתם סופר יורה דעה סימן קד כתב שלעשות סחורה בדברים האסורים, שאסור, יש בו טעם לאיסור, שמא יבא לאכול מהאיסור, וגם אסור מגזה"כ אף במקום שלא שייך שיבוא לאוכלו, ולכן הקונה מגוי מאכלות אסורות ומוכרם לגוי, אם קנה בקנין המועיל ומכרם, עבר באיסור, גם אם לא באו לביתם של הישראל, כגון שנותן מעות לגוי וקונה דגים טמאים ובעודם בבית הגוי מוכרם לגוי אחר, זה אסור מגזה"כ, אבל אם קנה מגוי ולא עשה קנין המועיל, כגון שנתן מעות, למ"ד שאין מעות קונות מגוי, וחזרן ומכרן לגוי אחר, אם נמצאים הדגים הטמאים בבית ישראל או שרואה הישראל הדגים הטמאים, אסור, מחמת הטעם שמא יבוא לאכלן. וזה שהולכין אחר הטעם באיסור סחורה, מקורו

הרמב"ן בתחילת דבריו שלא זו ד"לא תמכר לצמיתות" אם מכר לצמיתות לא מהני, ואפשר לומר דגם הירושלמי למד מהפסוק דגנך ולא דגן עכו"ם.

ט

ובמה שדן במכר קרקע לגוי על ידי שליח, אם חל המכר, או נאמר כל מילתא דאמר רחמנא אי עביד לא מהני הנה בקצה"ח סימן רמ"ד סעיף ב כתב שהעושה שליח ליתן מתנה ומינה השליח שליח אחר ליתן המתנה לא קנה הלוקח, לפי מה שכתב הקדוש מרדכי שאין שליח עושה שליח לקידושין משום שקידושין נחשב מילי, ומילי לא נמסרו לשליח לעשות שליח שני, ואינו דומה לגט, שנחשב מעשה, שגט אפשר ליתן בע"כ לכן נחשב מעשה, משא"כ קידושין שצריך דעת האשה ולפי זה בנותן מתנה לשליח נמי נחשב מילי, שהרי אי אפשר ליתן בע"כ ואם יתן שליח השליח, לא יקנה המקבל. ודעת הנתיבות שם סעיף א שקנה, ואף שאין שליח עושה שליח, מ"מ קנה, שכל שקיבל המקבל ועשה קנין, במתנה קנה, ואין צריך שליחות לכך, ורק בגירושין צריך שליחות, שהאומר טלי גיטך מעל גבי קרקע אינה מגורשת, ולכן צריך שהבעל או שלוחו יתן לאישה, וכן בקידושין צריך שליחות מטעם שקידושין צריך אמירה, וכל שאינו שליח אין מועיל אמירתו, אבל מתנה שאין צריך אמירה, כשר גם בלא יתן שלוחו.

והנה המשנה ברורה בסימן תמ"ח אות י"ד הביא דעת הקצה"ח בסימן קכ"ו שהנותן חמצו לגוי ושלח החמץ על ידי גוי, לא זכה הגוי ועובר הישראל בכל יראה, ובביאור הלכה שם כתב בשם המחנה אפרים לפקפק בדברי הקצות. ולא הביא

לך כח לחונן גוי, זה אינו אמת שהרי יכול להוריד גוי גם בלי קנין.

ח

עוד יש לומר שלכן מועיל מכירה לגוי ואין אומרים בזה אי עביד לא מהני שהרי למ"ד יש קנין לגוי להפקיע מידי מעשר למד זה מקרא "דגנך" ולא דגן עכו"ם, וא"כ מקרא זה יש ללמוד שאי עביד מהני כמו שלמדו מקרא זה שיש קנין לגוי להפקיע מידי מעשר, ולמ"ד אין קנין לגוי להפקיע מידי מעשר, אבל סובר שיש קנין לגוי לחפור בו בורות ולמד זה מקרא "והארץ נתן לבני אדם" וא"כ מקרא זה יש ללמוד גם שאי עביד מהני. אמנם יש לעיין איך נלמד מקרא מדברי קבלה, ובשלמא מה שלמדו שיש קנין לגוי לחפור בו בורות שנלמד מקרא מדברי קבלה, יש לומר שבאמת יודעים זאת מסברה שיש קנין לגוי לחפור בורות ומקרא "והארץ נתן לבני אדם" רק יודעים שלא ללמוד קרקע מעבד. וכמבואר בירושלמי (דמאי פ"ה ה"ח) שהביא הרמב"ן בספר המצוות מ' ל"ת רכ"ז שלמדו שאין להקנות קנין לגוי בנחלת הארץ קנין הגוף כדי שלא תמכר הארץ לצמיתות כמו שאין קנין לגוי בעבד ישראל ועבד כנעני, וא"כ יש לומר שלמדו מקרא מדברי קבלה, שאין ללמוד קרקע מאדם, וזה אינו אלא גילוי מילתא, שהאמת שאין ללמוד.

והנה הירושלמי שם הוכיחו שאין קנין לעכו"ם להפקיע מידי מעשר מקרא ד"והארץ לא תמכר לצמיתות" ודחה הירושלמי שאין ראייה שאין זה אלא איסור אבל אם מכר חלוטה היא ע"כ. ויש לעיין מהיכן למדו שאם מכרו חלוטה היא, אדרבה נאמר לא מהני וכמו שכתב שם

השליח ובמחיר שיקבע השליח. לכן נראה שסברת הנתיבות, שהן אמת שניתן למכור בצורה כזאת, אבל מ"מ כשעושה שליח סתם, יש להניח שכוונתו שהשליח הוא יהיה המקנה, וממילא כל שאינו בר שליחות לא יועיל מה שמקנה השליח, אבל אם יאמר המוכר בפירוש שאני מוכר במחיר שיקבע השליח, מועיל גם בשליח שאינו בר שליחות. ולפי זה גם בשליח לדבר עבירה למכור קרקע, אם יאמר אני מוכר בסכום שיקבעו ג' בני אדם יועיל גם בעבירה, לפי דעת הנתיבות. אבל לדעת הקצה"ח לא יועיל המכר, ולשיטת הקצות אם יכתוב המוכר בכתב ידו שהוא מקנה למי שיחליט השליח ובמחיר שיקבעו ג' שמאים יועיל.

וכיוצא בזה כתב האבני מילואים ליישב דעת הר"י מיגש הסובר שהשולח עבד לגרש אשתו הרי היא מגורשת, ולא פסלו עבד לשליחות גט, רק בשליחות קבלה. וכתב האב"מ טעם לדין הזה כיון שהנותן גט לפקדון לאשתו ואח"כ אמר לה הא גיטך, הרי זה מגורשת, ולכן עבד נעשה שליח לפקדון, שישנו בתורת פקדון, ונמצא שלזה נעשה העבד שליח, ואמירת הא גיטך, הגט בעצמו שכתוב בו הרי את מגורשת. כאילו אמר הבעל, ולכן מגורשת, ולפי זה נראה שגם אם יכתוב אדם שמקנה לפלוני את החפץ וישלחנו ביד מי שאינו בר שליחות מהני.

ועיין בדו"ח רע"א גיטין ס"ג ע"ב. בד"ה רש"י כתבו ותתנו לשליח שכתב להסביר שהשולח שליח ליתן גט לאבא בר מניומי מתפרש, שהבעל הוא הממנה את אבא בר מניומי לשליח להולכת הגט והשליח אינו אלא מודיע לאבא בר מניומי שמינהו הבעל לשליח, אבל אם אמר לשליח שימנה שליח לגרש ואינו מזכיר השליח

שיטת הנתיבות שהבאנו, ובהסבר סברת הקצה"ח הארכנו במקום אחר שדעת הקצה"ח שכל קנין צריך אמירה ולא רק קידושין. והנה מזה שדנו הרע"א והחת"ס אם ניתן לקיים מצוות משלוח מנות על ידי שליח קטן, ומזה שלא דנו איך יקנה המקבל המנות, מוכח שסוברים כהנתיבות, ולא דנו רק אם נתקיים מעשה המצוה על ידי שליח קטן, אבל המקבל קנה, אמנם אפשר לדחות שאפשר שמקיים המצוה גם בלא קנה המקבל שיהיה שלו ומקיים המצוה בזה שיש לו רשות לאכול המנות].

י

והנה השולח שליח למכור חפץ ושולח השליח שליח אחר, בזה גם דעת הנתיבות שלא חל המקח. וטעם הדבר, שבמתנה די שהמקבל עשה קנין וכל תפקידו של השליח אינו אלא להביא המתנה לביתו של המקבל, אבל במכר, שצריך המוכר לקבוע המחיר ולא יתכן שיקנה קונה בלי לדעת המחיר, לכן צריך שליחות לקבוע המחיר. אכן יש לדון לפי מה שמצינו בגמ' ובפוסקים שהמוכר חפץ לחבירו והמחיר יהיה כפי שיקבעו ג' שמאים שבזה המכר חל, וכן נוהגים במכירת חמץ, וא"כ קשה שגם במכר על ידי מי שאינו שליח כשר יועיל, והמחיר יהיה כפי אשר ישית השליח ובוה שוב אין צריך לשליחות.

והנה יש לומר טעם אחר למה צריך שליחות למכר, שצריך לקבוע מי הקונה, ואינו דומה למתנה שאומר לשליח למי לתת המתנה, אכן לפי מה שהעלה השאגת אריה בסימן צג שכל שאומר אני נותן למי שיתברר בעתיד, אם חלות הקנין הוא בשעה שיתברר אין בזה חיסרון של ברירה, וא"כ יכול המוכר לומר, אני מוכר למי שיברר

בשם, מתפרש שעשאו שליח למנות שליח, כך דעת רש"י. ובשיטת התוס' כתב הרע"א עוד דרך שגם באינו מזכיר שם שליח שני נחשב שהבעל מינהו להיות שליח והראשון רק מודיעו ואין בזה חשש ברירה שמתמנה לשליח בשעה שיתברר, היינו בשעת המינוי רק שבאופן זה אין השליח הראשון יכול לאמר בפני נכתב ובפני נחתם. עכ"פ נראה אם יאמר מפורש הבעל שאני ממנה שליח למי שימנה שלוחי, בזה אין חולק שהבעל הוא הממנה לשליח.

יא

והנה יש מהאחרונים שרצו לקיים המכר גם במקום שיש עבירה, לפי דעות הסוברים שכשאין שליח לדבר עבירה אין השליחות בטלה, אלא שאין מענישים על עבירה שעשה בשליחות. [ויש לעיין לשיטה זו אם ישלח שליח לעשות עבירה, בדבר שהדין הוא אי עביד לא מהני, אם כשעשאה על ידי שליח, אם נאמר מהני שהרי לא עבר המשלח עבירה]. אכן על עיקר סברה זו קשה לסמוך. שהרי הנודע ביהודה מהדורא קמא סימן עה, הוכיח שהשליחות בטלה

לכל התירוצים בתוס' ב"מ. ונראה שהרמב"ם סובר שלא מהני השליחות, שהרי כתב הרמב"ם שהשולח שליח למעול, יש שליח לדבר עבירה, אבל אם שלח שליח למעול, ויש בזה עוד עבירה, כמו שולח שליח לאכול בשר עולה, שיש עבירה של מעילה וגם עבירה של אכילת בשר עולה, בזה אין שליח לדבר עבירה ומעל השליח, וכן בגונב ושוחט על ידי שליח, יש שליח לדבר עבירה, אבל אם שלח לשחוט בשבת, אין שליח לדבר עבירה, ופטור הגנב מד' וה'. וקשה למה לא נאמר שלענין שבת חייב השליח, ולענין ד' וה' יתחייב המשלח, ובע"כ שבטל חלות שליחות, וממילא לא יתכן שיתחייב המשלח ד' וה'. והנה אם בא למכור השדה בכסף, יכול השליח לזכות בכסף שהרי אין בזה משום עבירה, אמנם להראשונים שסוברים שצריך שלוחו של בעל הממון מקשה הבאר יצחק בסימן א ענף א, דאין השליח יזכה מהגוי המעות לצורך המוכר הרי אין שליחות לגוי, ומתרץ הבאר יצחק שהגוי הקונה נותן הכסף לשליח ולא למשלח, והקנין פועל מדין ערב.

12/08/2018

החזון איש יעץ וזירז לקנות קרקע בא"י

היה מייעץ ומזרז לקנות קרקע בא"י משום מצות ישוב א"י וגם הוא עצמו קנה קרקע.

(ספר טעמא דקרא, בסופו)